

בע"ה

שבת א' הכהן רפורט

ט"ז אדר תשס"ט

הזבחים והפסחים

שיעור כללי

פסחים קכא, א

שתי מתנות שהן ארבע ומקראי מפיק להו
 במסכת זבחים צפרק איזהו מקומן (דף נו א)
 מלכתוב סביב בעולה סביב בחטאת סביב
 באשם קלש כתובין הבאין כאחד אין מלמדו.
 זריקה מרחוק ושתי מתנות שהן ארבע ופסח
 מתנה אחת מרחוק כלפרישית שפיכה מקרוב
 עומד על היסוד וסופך שס. ככולהו קרבנות
 כתיב זריקה לכל מחטאת שמתנותיהן בארבע
 על הקרנות כלכתיבי קראי.

משנה. בירך ברכת הפסח (ברכת הפסח
 וברכת הזבח מפרש בתוספתא זבחים איזה
 ברכת הפסח בא"י אמ"ה אשר קדשנו במזותיו
 וזונו לאכול הפסח אי זו היא ברכת הזבח בא"י
 אמ"ה אשר קדשנו במזותיו וזונו לאכול הזבח.
 והאי זבח היינו חגיגת י"ד הבאה עם הפסח אי
 נמי נדרים ונדבות שהקריב ערב הפסח ואוכלן
 כלילי הפסח) - פטר את של זבח, בירך את
 של זבח - לא פטר את של פסח, דברי
 רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא זו
 פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו.

• במדבר יח, יז

אך בכור שור או בכור בשר או בכור עז לא
 תפדה קדש הם את דמם תזרק על המזבח
 ואת חלבם תקטיר אשה לריח ניחח לה:

גמרא. בשתמצא לומר, לדברי רבי
 ישמעאל - זריקה בכלל שפיכה, ולא
 שפיכה בכלל זריקה (במס' זבחים צפ' בית
 שמאי (דף לו א) שמעינן ליה לר' ישמעאל
 לאמר לפסח בשפיכה ולא בזריקה דתניא ר'
 ישמעאל אומר מתוך שנאמר אך בכור שור וגו'
 למדנו לכבד שטעון מתן דמים ואימורין לגבי
 מזבח מעשר ופסח מנין תלמוד לומר ודם
 זבחיך ישפך דאלו לשאר קרבנות לא לריד
 דכולהו כתיב זריקה. והשתא דקאמר רבי
 ישמעאל לפסח בשפיכה ושמעת ליה במתניתין
 לאמר בברכת הפסח הוא נפטר מברכת הזבח
 ואינו נפטר משל פסח בברכת הזבח אמור
 מעתה הניתנין בזריקה כגון שאר זבחים שניתנו
 בשפיכה כפסח יאל כדתניא בהדיא צפרק בית
 שמאי (ס) מנין לניתנין בזריקה שנתנו בשפיכה
 יאל תלמוד לומר ודם זבחיך ישפך אצל הניתנין
 בשפיכה כגון פסח שנתנו בזריקה כשלמים וכל
 שאר זבחים לא יאל דומיא דברכת פסח והזבח
 דקאמר נמי ר' ישמעאל במתניתין כי האי
 גוונא). לדברי רבי עקיבא: לא שפיכה
 בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה
 (כלאמרין נמי במתני' גבי ברכת הפסח והזבח
 שאין זו פוטרת את זו ור"ע נמי סבר לפסח
 (נמי) בשפיכה ללא אשכחן תנא לאמר בזריקה
 אלא לר' יוסי הגלילי צפרק תמיד נשחט (לעיל
 סד ב) דנפקא ליה מאת דמס תזרוק על
 המזבח דכור את דמו לא נאמר אלא דמס
 לימד על בכור מעשר ופסח שטעונין זריקה.
 והאיא זריקה לפסח מתנה אחת היא כנגד
 היסוד מרחוק ולא כזריקת שאר קרבנות שהן

• דברים יב, כו-כז

רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תשא
 ובאת אל המקום אשר יבחר ה': ועשית
 עלתיך הבשר והדם על מזבח ה' אלהיך
 ודם זבחיך ישפך על מזבח ה' אלהיך
 והבשר תאכל:

• זבחים לו, ב - לז, א

משנה. בית שמאי אומרים: כל הניתנין על
 מזבח החיצון שנתן במתנה אחת - כיפר,
 ובחטאת - שתי מתנות; ובית הלל
 אומרים: אף חטאת שנתנה מתנה אחת -
 כיפר. לפיכך, אם נתן את הראשונה
 בתיקנה ואת השניה חוץ לזמנה - כיפר,
 ואם נתן את הראשונה חוץ לזמנה ואת
 השניה חוץ למקומה - פיגול וחייבין עליו
 כרת. כל הניתנין על המזבח הפנימי שאם
 חיסר אחת מן המתנות - כאילו לא כיפר.
 לפיכך, נתן כולן בתיקנה ואחת שלא
 בתיקנה - פסולה ואין בו כרת.

גמ'. תנו רבנן: מנין (שכל הדמים של כל
 הקרבנות שטעונים מתן דם ליסוד אם נשאר
 מן הדם בכלי לאחר שזרק שתי מתנותו שאריך
 לשופכו ליסוד ואע"פ שלא נאמר שפיכת
 שריים אלא בחטאת) לניתנין על מזבח
 החיצון שנתנו במתנה אחת שכיפר?
 תלמוד לומר: +דברים יב+ ודם זבחיך
 ישפך. והאי להכי הוא דאתא? האי מיבעי

בית המדרש
 BEIT HAMIDRASH
 אוניברסיטת בר-אילן
 רמת גן 52900
 70: 03-5318479
 03-7384023 :079
 Bar-Ilan University
 Ramat Gan 52900
 Tel: 03-5318479
 Fax: 03-7384023
 E mail: yeshiva@mail.biu.ac.il
 http://www.mgl.org.il

בכור מעשר ופסח שטעון מתן דמים ואימורין לגבי מזבח. ורבי ישמעאל האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי? תרי תנאי אליבא דרבי ישמעאל.

• רמב"ם חמץ ומצה ת, ז

ואחר כך מברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הזבח ואוכל מבשר חגיגת ארבעה עשר תחלה, ומברך ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על אכילת הפסח ואוכל מגופו של פסח, ולא ברכת הפסח פוטרת של זבח ולא של זבח פוטרת של פסח.

• רמב"ם פסולי המוקדשין

ב, ב

וכל הניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יצא, שנאמר ודם זבחך ישפך.

• תוספות זבחים לז, א

תרי תנאי ואליבא דרבי ישמעאל - למאן דליקף ליה לפסח בשפיכה לית ליה פסח פטור את הזבח ולא פליג ר' ישמעאל ארדכי עקיבא לכיון לפסח בשפיכה מהאי קרא תו לית לן למילף מיניה ניתנין בזריקה כשרין בשפיכה ומאן דאית ליה פלוגתא לית ליה פסח בשפיכה אלא בזריקה כשלמים ומיהו פסח עיקר וזבח טפל לו הלכך אין זבח פטור לפסח אבל פסח פטור זבח וזבחים ירושלמי האי טעמא אמר זה כך פי' בקונט' ויש תימה מסוגיא דסוף ע"פ (פסחים קכ"א). גבי זיך ברכת הפסח פטור את של זבח דקאמר עלה כשתימאי לומר לדברי ר' ישמעאל זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה ולדברי ר' עקיבא לא שפיכה בכלל זריקה ולא זריקה בכלל שפיכה אלמא ר' ישמעאל אית ליה תרתי דפסח בשפיכה זריקה בכלל שפיכה ועוד קשה לפירוש הקונטרס מסוגיא דשמעתין דקאמר לעיל סבר לה כר' עקיבא ולא סבר לה כוותיה לגמרי דרבי עקיבא סבירא ליה דפסח בשפיכה ותנא דברייתא סבר בזריקה ועוד מאי האי דפריק סבר כר"ע דאמר פסח בשפיכה הלל מאן דאמר פסח בשפיכה היינו מדם זבחך ישפך דתניא ר' ישמעאל אומר כו' אם כן לא אייתר קרא למתנה אחת כיפר ע"כ ועוד קשה דאמר דפסחים פרק האשה (דף פח): גבי חמשה שנתערבו עורות פסחיהם והא שלמים בזריקה ופסח בשפיכה ומאי נפקא מינה והתניא מנין לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שילא אלמא אית ליה תרתי דפסח בשפיכה וניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה שילא ועוד מדקתני דברייתא מנין לניתנין בזריקה כו' מכלל דאיכא שפיכה ואי פסח בזריקה אם כן כולהו בזריקה נינהו ועוד קשה הא אמרי' בספרי ר' יאשיהו אומר קודש הם למה נאמר להביא את המעשר ואת הפסח שטיענו שפיכה אחת שלא שמענו להם בכל התורה כולהו ורבי יצחק אומר אין לריך שהרי כבר נאמר ודם זבחך ישפך להביא את המעשר

ליה לכדתניא: מנין לכל הדמים שטעונים מתן דם ליסוד? ת"ל: ודם זבחך ישפך! נפקא ליה מדרבי; דתניא, רבי אומר: +ויקרא ה+ והנשאר בדם ימצה (בחתמת העוף כתיב והנשאר ימלה הוה ליה למכתב) - שאין ת"ל בדם, ומה ת"ל בדם? לפי שלא למדנו אלא לניתנין מתן ד' (היינו חטאת שטעונה ארבע מתנות על ארבע קרנות ובחתמת כתיבי שירים לשפיכה) שטעונין מתן דמים ליסוד, שאר דמים מנין? ת"ל: והנשאר בדם ימצה, שאין ת"ל בדם, ומה ת"ל בדם? לימר על כל הדמים (שנשאר בהן כלום לאחר עיקר זריקתן שישפך הנשאר ליסוד) שטעונין מתן דמים ליסוד. ואכתי להכי הוא דאתא? מיבעי ליה לכדתניא: מנין לניתנין בזריקה (כל הדמים שכתב בהן זריקה כגון עולה ושלמים ושקם וכתיב בהו זרקו וכזכור לכתוב ביה ואת דם זרקו (במדבר יח) וכל זריקה מרחוק משמע שזרק מן הכלי למזבח למרחוק) שנתנן בשפיכה (עומד אלל היסוד ושופך) יצא? ת"ל: ודם זבחך ישפך (כל זבחים צממע!) סבר לה כר' עקיבא, דאמר: לא זריקה בכלל שפיכה ולא שפיכה בכלל זריקה, דתנן: ברוך ברכת הפסח פטר את של זבח (חגיגת ארבעה עשר שזאה עם הפסח כשהחזרה מרובה ושנינו בתוספתא דפסחים על הפסח הוא אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו ולונו לאכול הפסח ועל הזבח הוא אומר אשר קדשנו במצותיו ולונו לאכול את הזבח ואם זיך על הפסח פטר את הזבח), של זבח - לא פטר את הפסח (וקס"ד וזבחים נמי הכי מפרש דקסבר רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כדאמר לעיל מנין לניתנין בזריקה הניתנין בשפיכה יאל הלכך מתן דם שלמים שכתב בה זריקה בכלל מתן דם פסח שכתב בה שפיכה כדאמרין לקמן וכי זיך על הפסח פטר את הזבח שזאה בכלל פסח אבל זיך על הזבח לא פטר את הפסח שלא מלינו לניתנין בשפיכה שכתבין בזריקה הלכך אין פסח בכלל שלמים), דברי ר' ישמעאל; רבי עקיבא אומר לא זו פוטרת זו, ולא זו פוטרת זו (דלית ליה לניתנין בזריקה שנתנן בשפיכה יאל דהא דפסח בשפיכה מודם זבחך ישפך נפקא לן לקמן ותרתי לא דרשת מיניה ולקמן פריך לרבי ישמעאל היכי דרשת ליה להכי ולהכי ותנא דברייתא קמייתא סבר לה כרבי עקיבא דהא דאין זריקה בכלל שפיכה אבל דפסח בשפיכה לא סבירא ליה כוותיה דהא לא מיייתר ליה קרא דמיבעיא ליה לכל הניתנין צממע החיטון שנתנן צממע אחת כיפר והכי אמרינן צממעתי. אכתי להכי הוא דאתא? מיבעי ליה לכדתניא: ר' ישמעאל אומר, מתוך שנאמר: +במדבר יח+ אך בכור שור או בכור כשב או בכור עז וגו', למדנו לבכור שטעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, מעשר ופסח מנין? תלמוד לומר: ודם זבחך ישפך! סבר לה כר' יוסי הגלילי (דאמר פסח בזריקה ונפקא ליה מואת דם ללא כתיב דמו לזיקו אכזור לחודיה); דתניא, רבי יוסי הגלילי אומר: דמו לא נאמר אלא דמם, חלבו לא נאמר אלא חלבם, לימר על

ומינה יש ללמוד דס"ת דחסרין בה אותיות או תיבות או פסוק דאין להפסיק לקורא להביא ספר תורה אחרת אלא קורא אותה בע"פ כיון דלא אפשר שתחלת הדבר לא היה דעתו לקרות בע"פ ותו יש לחוש להביא ס"ת אחרת כדאמרינן ביזמא ובסוטה גבי כ"ג דקורא אחרי מות בס"ת ובעשור לחדש שבחומש הפקודים קורא על פה זפריך בגמרא ונייתי ס"ת אחריתי וניקרי ומשני ר"י מפני פגמו של ראשון ר"ל אמר מפני ברכה שאינה צריכה פרש"י שאם היה מביא ס"ת אחרת היה הקורא צריך לברך לפניו ולאחריה הלכך קורא ע"פ דבחד ברכה נפיק זאע"ג דליכא פגמו של ראשון שחרי פגומה היא וחסרה היא מזהו משום דריש לקיש יש לחוש משום ברכה שאינה צריכה דלא פליגי אלא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי:

• שו"ת אבני נזר יורה דעה, שעז

יג) והשתא דאתיין להכי נ"ל לדחות הרא"י מההיא דיומא. דהנה שם בגמ' אם בא לקרות בבגדי לבן קורא ש"מ בגדי כהונה נתנו ליהנות בהן. דילמא שאני קריאה דצורך עבודה היא. ת"ש לא הי' ישנים בבגדי קודש הא מיכל אכלי. דילמא שאני אכילה דצורך עבודה היא [והא דקריאה צורך עבודה היא היינו משום דילפינן ממילואים דאפי' מקרא פרשה מעבד] והנה בשלהי פסחים בירך של פסח פטר של זבח כו' ושם בגמ' משום דזריקה בכלל שפיכה כו'. הרי דמה שהעבודות מחולקות או אינם מחולקות מועיל לענין אכילתן. ואם עבודתן מחולקות גם אכילתן מחולקות כו'. והיינו משום דאכילה צורך עבודה. וה"ה בקריאה דצורך עבודה כיון דעבודתן מחולקות דעבודת היום ועבודת המוספין עבודות מחולקות וגם שני מצות הן ע"כ גם הקריאה שני מצות. רק אם הי' קורא בספר זה כיון דגלילה עד ובעשור לא הוי הפסק דצורך קריאה היא כמו הוצאת התפילין של ראש מהתיק הי' ברכה ראשונה פוטר. כיון דנוסח ברכה אחת היא. ודומה לתפילין כנ"ל. אבל אם יקרא בספר אחר שיהי' הפסק ושני מצות הן משום דקריאת עבודת היום וקריאת המוספין שני מצות הן. אבל בקריאה הכל מצוה אחת הקריאה בס"ת מה לי בזה או בזה. וכ"ש לדעת הרמב"ם בתשו' שסומכין עליו בדיעבד שאין המצוה כלל הקריאה בספר רק הקריאה לבד דאין חילוק ספרים גורם חילוק המצות:

ואת הפסח שיטענו שפיכה ומה תלמוד לומר קודש הס להביא את המעשר שיטענו הקטר חלבים שלא מלינו בכל התורה כולה משמע דרבי יאשיה שפיכה דרבי ינחק קאמר וזע"ג דלריש ליה מקרא דכתיב גבי זכור בזריקה דלמא מדלתו מריבויא ולא כתבינהו בהדיא קדריש וכי פריך [התם אבא חנן למה נאמר ומה שאר קדשים שלא הוקשו במתן למים היינו] דאתא למעוטי חטאת דבאלכבע ונראה דרבי ישמעאל (דפסחים) קסבר דפסח דבפיכה מקרא אחרונה ולא מדם זבחיך וכי פריך הכא האי מיבעי ליה לכדתניא רבי ישמעאל אומר מתוך הוה מני למימר דקסבר פסח דבפיכה מקרא אחרונה ולא מדם זבחיך אלא משום דאשכח דרייתא דרבי יוסי הגלילי נקטה ורבינו שמואל דבס רבינו שלמה פי' זענין אחר האי דערבי פסחים (דף קכא.) כשתימני לומר לדברי רבי ישמעאל זריקה בכלל שפיכה כלומר מתוך דברי רבי ישמעאל.

• שו"ת אבני נזר אורח חיים תקיא

ה) מכל מקום נראה ברור דאשה חרשת יוצאת בקריאה כמו איש חרש דבקריאה לבד נמי איכא פרסומי ניסא. ואם לא כן לא הי' חרש יכול להוציא אחרים. דלענין חיוב פרסומי ניסא לא הי' חשיב מחוייב בדבר. אלא ודאי בקריאה לבד הוי פרסומי ניסא. ואף אשה יוצאת בזה. ומה שאינה מוציאה את אנשים אף שהיא יוצאת גם כן בקריאה לבד. היינו משום דחיוב קריאה אינו חיוב גמור עליו כמו על האנשים שהאנשים אינם יוצאים רק בקריאה ובשומע כעונה. והנשים אף בשמיעה לבד בלא שומע כעונה יוצאים. ואין הקריאה עליו חיוב גמור. ודומה לזה שלהי פסחים בירך על הזבח לא פטר של פסח לרי' ישמעאל משום דפסח בשפיכה דווקא זבח אי בעי בזריקה אי בעי בשפיכה וחיוב שפיכה בפסח חיוב גמור [אבל בירך על פסח פטר של זבח דאין שום חיוב על זבח יותר הזבח בשפיכה כמו פסח נמי יצא]:

35 • יומא סה, ב - ע, א

מתני' ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה.

גמ' בעשור של חומש הפקודים קורא על פה. אמאי? נגלול וניקרי! - אמר רב הונא בריה דרב יהושע אמר רב ששת: לפי שאין גוללין ספר תורה בציבור, מפני כבוד ציבור. - ונייתי אחרונה ונקרי! - רב הונא בר יהודה אמר: משום פגמו של ראשון. וריש לקיש אמר: משום ברכה שאינה צריכה (שיהא לריך לחזור ולכרך).

90 • מרדכי מגילה פרק הקורא למפרע, תשצג

• שו"ת אגרות משה חלק
חו"מ א סימן קח

הוא למצות עצמן אך שיש בהם ממילא גם זה שמכשירין האימורין למזבח והבשר לכהנים ולבעלים. ואולי זהו החלוק בין שפיכה לזריקה דבכל הקרבנות שהדם למזבח הוא העיקר אמרה תורה שיעשו בזריקה דזהו יותר דרך עבודה משפיכה, דהרי הזינן ששפיכה היא בשירים של קרבנות שאינו מעיקר עבודה דשירים אין מעכבין, וגם הזינן דזריקה נחשב יותר עבודה מהא דאף הקטרת הבשר הוא בזריקה על המזבח כדאיתא בזבחים דף ס"ב. ודם הפסח שעיקרו הוא להכשיר אמרה תורה שיעשו בשפיכה שלא כדם כל הקרבנות שעיקרן הוא לעבודה.

- 15 והנכון לע"ד מפני הומר הקושיא לחלק בין פסח לשאר קרבנות דבפסח שעיקרו הוא לאכילה כדאיתא במתני' פסחים דף ע"ו שלא בא מתחלתו אלא לאכילה ופרש"י עיקר פסח לאכילה נצטוו דכתיב לפי אכלו, ולכן כל העבודות שלו הם רק להכשירו לאכילה ולא לחשיבות עבודה מצד עצמן, אבל כל הקרבנות שעיקרן הוא להקרבת הקרבן הוו עבודות הדם לחשיבות עבודה מצד עצמן לא רק להכשיר ההקטרה למזבח והאכילה לכהנים ולבעלים אך שעיקרן
- 5
- 10